

АРХИВЫН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага

Улсын архивын анхны дүрэм Сайд нарын зөвлөлийн 1941 оны 50 дугаар тогтоолоор батлагдсан нь 1958, 1960, 1984 онд шинэчлэгдэж байсан ба архивын салбарын харилцааг зохицуулсан анхны хууль 1998 онд Архивын тухай хууль нэртэй батлагдаж, өнгөрсөн хугацаанд энэхүү хуульд 8 удаа нэмэлт, өөрчлөлт оржээ.

Хууль батлагдсанаас хойшхи 20 гаруй жилийн хугацаанд хуулийг хэрэгжүүлэх явцад гарч байгаа зөрчил, дутагдлыг арилгах, нөгөө талаар нийгмийн хөгжлийн чиг хандлагатай уялдан архивын салбарын хамрах хүрээ тэлж, хэрэгцээ нэмэгдсэнтэй уялдан архивын үйл ажиллагааг боловсронгуй болгоход юуны түрүүнд даган мөрдөж буй хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох зүй ёсны шаардлага тавигдаж байна.

Удирдлагын үйл ажиллагааг баримтжуулж, төрийн албан хэргийн соёлыг дээшлүүлэхэд баримт бичгийн нэгдсэн тогтолцоо, түүний үндсэн стандартууд тогтоох үүднээс албан хэрэг хөтлөх анхны журмыг Сайд нарын зөвлөлийн 1956 оны 670 дугаар тогтоолоор батлан мөрдөж байсан. Архивын асуудлыг архивын хэрэг эрхлэх байгууллага, бичиг хэргийн асуудлыг Сайд нарын Зөвлөлийн Хэрэг эрхлэх газар хариуцан ажиллаж байгаад 1970 оноос албан хэрэг хөтлөлтийн ажлыг шалган зааварлах мэргэжил, арга зүйгээр хангах үүргийг архивын байгууллагад давхар үүрэг болгож эхэлсэн байдаг.

Тухайлбал, Сайд нарын зөвлөлийн 1971 оны 176 дугаар тогтоолд “БНМАУ-ын улс хоршоолол, олон нийтийн байгууллагын бичиг хэргийн ажлын талаар гаргасан тогтоол, шийдвэрийн биелэлтэд хяналт тавих, тус улсын хэмжээнд бичиг хэргийн ажлыг шалган зааварлаж, түүний эмх цэгц соёлжилтийг сайжруулах...асуудлыг БНМАУ-ын Нийгмийн аюулаас хамгаалах яамны дэргэдэх Улсын архивын хэрэг эрхлэх газар хариуцна” гэж заажээ. Архив, албан хэрэг хөтлөлтийн талаар төрөөс баримталж байсан бодлогоос үзэхэд архивын үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох асуудлыг албан хэрэг хөтлөлтийн үйл ажиллагаатай уялдуулах шаардлагыг анхаарч, арга хэмжээ авч байжээ.

Одоогоор байгууллагын удирдлагын үйл ажиллагааг баримтжуулах, баримт бичгийн эргэлтийг зохион байгуулахтай холбогдсон харилцааг тусгайлан зохицуулсан хууль байхгүй байна.

Уг харилцааг Архивын ерөнхий газрын даргын 2009 оны 68 дугаар тушаалаар батлагдсан “Албан хэрэг хөтлөлтийн үндсэн заавар” болон стандартаар зохицуулж байгаа нь үзүүлэх нөлөө, үйлчлэлийн хувьд хангалтгүй, албан баримт бичгийн эмх цэгц, бүрдэл, хадгалалт, ашиглалтыг улсын хэмжээнд нэгдсэн удирдлагаар хангах, зохион байгуулах ажиллагааг бүрэн зохицуулж чадахгүй байна.

Иймд хоорондоо салшгүй холбоотой архивын болон албан хэрэг хөтлөлтийн үйл ажиллагааг харилцан уялдаатай зохицуулах зорилгоор албан хэрэг хөтлөлтийн асуудлыг хуульчлах нь зохистой байна.

Энэхүү хуулийн төсөл боловсруулах ажилтай уялдуулан Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны захиалгаар Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгээс 2013 онд “Архивын баримтыг өмчлөх эрхийн асуудал”, 2014 онд “Төрийн албан хэрэг хөтлөлтийн үйл ажиллагааг хуулиар зохицуулах зайлшгүй хэрэгцээ, шаардлага байгаа эсэх, гадаадын зарим улсын эрх зүйн байдал” сэдвээр судалгаа хийсэн.

Дээрх судалгааны дүгнэлтэд “Одоо мөрдөгдөж байгаа зохицуулалтыг боловсронгуй болгох, нөгөө талаар иргэний мэдээлэл авах эрхийг хангах замаар сайн засаглалыг дэмжих, цахим албан хэрэг хөтлөлтийн найдвартай аюулгүй байдал зэрэг шинэлэг асуудлыг иж бүрэн авч үзэхэд тусгай хуультай улсуудын жишээ практикт үндэслэн төрийн албан хэрэг хөтлөлтийн талаар хууль батлан гаргах нь манай нөхцөлд илүү ач холбогдолтой гэж үзэж байна” гэжээ.

Улсын Их Хурлын 2016 оны 9 дүгээр сарын 09-ний өдрийн 45 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 5.4.11-д “Архивын баримт бичгийн 30 хувийг цахим хэлбэрт шилжүүлж, төрийн албан хэрэг хөтлөлтөд тоон гарын үсэг нэвтрүүлэх, мэдээллийн нэгдсэн систем бүрдүүлэх замаар төрийн архив, албан хэрэг хөтлөлтийн үйл ажиллагааг сайжруулна” гэж, 5.1.17-д “Төрийн үйлчилгээнд тоон гарын үсгийг үе шаттай нэвтрүүлж, цахим хэлбэрт шилжүүлэх замаар төрийн үйлчилгээг ил тод, шуурхай, хүртээмжтэй, цаасгүй, хүнд сурталгүй хүргэж цахим засгийг бодитой хэрэгжүүлнэ” гэж тус тус заасан.

Улсын Их Хурлын 2017 оны 1 дүгээр сарын 12-ны өдрийн 11 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2020 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-ийн 148-д “Архивын баримтын хадгалалт, бүрдүүлэлт, бүртгэл, ашиглалтын үйл ажиллагаанд гарсан зохион байгуулалт, норматив, арга зүйн өөрчлөлтийг тусгах, олон улсын чиг хандлагад нийцүүлэх” гэсэн чиглэлээр Архивын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж, 2018 онд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр тусгагдсан.

Архив, албан хэрэг хөтлөлтийн ажиллагааг боловсронгуй болгох үндэслэлийг тодорхойлсон холбогдох судалгааны үр дүн болон архив, албан хэрэг хөтлөлтийн хүрээнд өөрчлөлт хийхээр Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлд заасны дагуу Архивын хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулах нь зүйтэй үзлээ.

Дээр дурдсан шаардлагатай өөрчлөлтийг хуульчлахын хамт архивын салбарт хэрэгцээтэй байгаа хүний нөөцийг байршуулах, чадавхийг сайжруулах, ажиллах нөхцөлийг хангах асуудлыг анхаарч хуульд тусгана.

Хоёр.Хуулийн төслийн зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ, хуулийн төслийн ерөнхий бүтэц

Шаардлагатай өөрчлөлтийн цар хүрээнд тохируулан хуулийн төслийг Архивын хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл хэлбэрээр боловсруулна. Архиваас гадна албан хэрэг хөтлөлтийн ажиллагааг хуульчлах тул Архив, албан хэрэг хөтлөлтийн тухай гэж нэрлэнэ.

Хуулийн төсөлд дараахь өөрчлөлтийг тусгана:

1. Үндэсний архивын сан хөмрөг, архивын баримтын ангилал, үндэсний архивын тогтолцоо, архивын төрлийг тодорхойлж, чиг үүргийг нь зааглаж тогтооно.

2. Архив албан хэрэг хөтлөлтийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын бүрэн эрх, удирдлага, энэхүү байгууллагын дэргэдэх орон тооны болон орон тооны бус зохион байгуулалтын нэгжийн чиг үүргийг тодорхой тусгана.

3. Байгууллагын албан хэрэг хөтлөлтийн үйл ажиллагаанд мөрдөх журам, албан хэрэг хөтлөлтийн үе шатууд тухайлбал баримт бүртгэх, хянан шийдвэрлэх, бүрдүүлэх, архивт шилжүүлэх үйл ажиллагааны талаар нарийвчилсан зохицуулалт оруулна.

4. Архивын баримтыг анхан шатны буюу байгууллагын архивт бүрдүүлэх ажиллагаа, байгууллагын архивт баримт нягтлан шалгах, байгууллагын архивын баримтын шилжилт хөдөлгөөний талаар тусгана.

5. Архив, албан хэрэг хөтлөлтийн салбарт шинээр бий болж байгаа цахим архив, цахим албан хэрэг хөтлөлтийн үйл ажиллагаатай холбоотой заалт нэмнэ.

6. Архивын хосгүй үнэт баримтыг иргэд, байгууллагаас гэрээний үндсэн дээр үндэсний архивын сан хөмрөгт шилжүүлэн авах, тэдэнд мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө өгөх зэргээр төрийн болон хувийн архивын уялдаа холбоог хангах талаар тусгана.

7. Төрийн архивын сан хөмрөг бүрдүүлэх, тоо бүртгэл, хадгалалт, хамгаалалт, ашиглалтын аюулгүй байдал, үндэсний сан хөмрөгийн архивын баримтын ангилал тэдгээрт холбогдох харилцааг тодорхойлно.

8. Өнөөгийн нөхцөлд хэрэгцээ, шаардлагатай байгаа архивын баримт түр хадгалах үйлчилгээ үзүүлэхтэй холбоотой зохицуулалт нэмнэ.

8. Иргэд, байгууллагад үзүүлэх архивын үйлчилгээтэй холбоотой зохицуулалт тусгана.

9. Архив, албан хэрэг хөтлөлтийн салбарт ажиллагсдын мэргэшлийн зэрэг, ёс зүйн шаардлага, нийгмийн хамгааллын асуудлыг тусгана.

10. Төрийн архив хэвийн үйл ажиллагаа явуулж ажиллахад шаардагдах ажилтныг мэргэжлээр нь тухайлан заана.

11. Хуульд оновчгүй хэрэглэсэн нэр томъёог залруулж, хоёрдмол утга илэрхийлсэн болон давхардсан утга бүхий зүйл, заалтыг тодруулж өөрчилнө. Хуулийн төсөлд орсон нэр томъёог тайлбарлана.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсч болох нийгэм эдийн засгийн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал

Архив, албан хэрэг хөтлөлтийн тухай хуулийн төсөл батлагдсаны дараа хэрэгжүүлэхэд тухайн салбарт ажиллагсдын ажлын чиг үүрэгт болон байгууллагын үйл ажиллагаанд зохион байгуулалтын өөрчлөлт орно.

Архивт зохион байгуулалтын өөрчлөлт хийснээр архивын баримтын нөхөн бүрдүүлэлт, шилжилт хөдөлгөөний асуудал эмх цэгцтэй, хариуцлагатай болж, архивын баримт үрэгдэх, өмчлөл, эзэмшил нь тодорхойгүй болох явдал гарахгүй болно.

Архивын үйл ажиллагааны үндэс болсон албан хэрэг хөтлөлтийг үе шат бүрээр хуульчилснаар албан хэрэг хөтлөлтийн эмх цэгц, хяналт сайжирч, улмаар архивын баримт бүрдүүлэлт, ашиглалтын ажиллагаанд эергээр нөлөөлж, ажиллагсдын хариуцлага дээшилнэ.

Архив, албан хэрэг хөтлөлтийн салбарын ажилтны мэргэжлийн зэрэг, нийгмийн хангамжийн асуудлыг хуульд тусгаснаар салбарын мэргэшсэн боловсон хүчин бүтээлч, тогтвортой ажиллах боломж нөхцөл бүрдэнэ.

Дөрөв.Хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон цаашид шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох хуулийн талаар

Архив, албан хэрэг хөтлөлтийн тухай хуулийн төсөлтэй уялдан Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай, Төрийн болон албаны нууцын тухай, Соёлын өвийг хамгаалах тухай, Компанийн тухай, Төрийн бус байгууллагын тухай, Ус цаг уур, орчны хяналт, шинжилгээний тухай, Тагнуулын байгууллагын тухай, Аж ахуйн нэгжийн тусгай зөвшөөрлийн тухай зэрэг хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг тус тус боловсруулна.